

ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Рідель Тетяна Миколаївна

канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов

Сумський національний аграрний університет

tridel@ukr.net

Сучасна організація навчального процесу з іноземної мови вимагає автономії та самостійності студентів у навчальній діяльності, що може бути здійснено на основі оволодіння метакогнітивними знаннями та вміннями.

Метакогнітивні знання передбачають: а) знання власного рівня володіння навичками й уміннями мовленнєвої діяльності іноземною мовою; б) знання особливостей завдань і вправ для розвитку навичок та вмінь та ефективних технологій їх виконання; в) знання технологій розв'язання навчальних проблем. На їхній основі розвиваються метакогнітивні вміння планувати та здійснювати самостійну навчальну діяльність. Набуваються вони студентами, на жаль, більшою мірою стихійно. Змінити це становище можна, якщо, починаючи вже з першого курсу, організувати ознайомлення студентів з відповідними знаннями.

Навчальні технології можна поділити на 1) власне навчальні (когнітивні) технології та 2) технології застосування мовних і мовленнєвих засобів у процесі комунікації (комунікативні технології).

Серед когнітивних технологій можна виокремити: а) безпосередні (спрямовані на оволодіння навчальним матеріалом), і б) опосередковані (створюють передумови для успішної навчальної роботи). Своєю чергою безпосередні когнітивні технології поділяються на дві групи: 1) мнемотехнічні (технології, що розвивають пам'ять) і 2) лінгвістичні (технології оперування мовним матеріалом) [1].

Особливий інтерес становлять мнемотехнічні технології, що передбачають створення асоціацій і зв'язків, і використання різних образів, включення їх в асоціації. Нова інформація запам'ятовується легше і витягується з пам'яті, коли зберігається не ізольовано, а «приводиться» у зв'язок з уже наявними знаннями. Ефект запам'ятовування буде вищим, якщо при створенні асоціацій і зв'язків дотримуватися таких положень:

- перебільшувати асоціації (запам'ятовування відбувається легше, якщо уявляти предмети набагато більшими, ніж вони є насправді);
- змушувати асоціації рухатися (об'єднувати предмети, робити так, щоб вони рухалися, рух допомагає уявити образ);

- не встановлювати стандартні зв'язки: що банальнішими будуть асоціації, тим менша ймовірність того, що вони запам'ятаються.

Особливо частими вправами, заснованими на використанні асоціацій, є групування лексичних одиниць (за значенням, формою тощо) і створення контекстів, що зв'язують лексичні одиниці в єдине ціле, особливо особистісно значущих, зокрема в майбутній професійній діяльності. Використання різних образів, включення їх в асоціації являють собою:

- використання візуальних, звукових, тактильних образів в уяві або відповідній наочності;
- комбінування образів і асоціацій: підбір асоціацій зі словом рідної або іноземної мови, що однаково звучить, а потім знаходження образу, що поєднує обидва слова;
- використання римування, акронімів, прислів'їв тощо;
- поєднання слів або їхніх образів зі знайомими місцями (кімната, офіс, відрізок шляху тощо);
- використання символів, ребусів, тобто стимулювання розумової активності під час запам'ятовування.

Слід зазначити, що організація регулярного повторення дає змогу більш оперативно здійснювати різні дії з лексичними одиницями та правилами (поєднання, групування, ігри тощо). Відомо, що за відсутності повторення протягом 24 годин із нової інформації втрачається близько 50%, у наступні 24 години ще 50% і т. д.

Важливими в засвоєнні мовного матеріалу є лінгвістичні технології: ознайомлення з мовним матеріалом (дедуктивні та індуктивні); аналіз і перетворення правил в оперативний вигляд на основі компресування та візуалізації; тренування: у розрізненні, впізнаванні, імітації, підстановці, трансформації, розширенні, комбінуванні; дотримання ознак і характеристик тієї діяльності, елементом якої є вправа (діалогічного, монологічного мовлення, читання, аудіювання, письма); використання допоміжних засобів (довідників, словників, ТЗН тощо) і опор.

Істотну роль для підвищення ефективності навчального процесу з іноземної мови відіграють опосередковані навчальні технології, до яких можна віднести:

1. технології саморегуляції:

- установка і концентрація на навчальній роботі (орієнтація на завдання та активізація наявних знань, визначення мети завдання, встановлення асоціацій з попередніми знаннями, забезпечення необхідних мовних і мовленнєвих засобів);
- організація та планування: визначення часу самостійної роботи, визначення цілей і критеріїв їх досягнення, підготовка допоміжних засобів, виявлення ефективних допоміжних засобів, виявлення ефективних технологій навчання, обмін досвідом застосування їх на заняттях і в самостійній роботі;
- контроль та оцінка власної роботи (контроль досягнення цілей, визначення власних помилок, їх аналіз і виправлення, висновки для подальшої роботи).

2. Управління емоціями:

- скорочення стресу, невпевненості, страху (використання релаксації, музики, сміху перед виконанням завдання);

- самонавіювання впевненості, зняття страху перед помилками, використання позитивного підкріплення.

3. Соціальні технології:

- запитання для отримання зворотного зв'язку;
- співпраця з іншими студентами та носіями іноземної мови;
- розвиток міжкультурної емпатії (розуміння іншої культури, усвідомлення почуттів і думок інших);
- оволодіння компенсаторними технологіями (використання опор, символів, міміки, жестів, описів замість забутого або незнайомого слова, синонімів, антонімів рідної мови тощо).

Найважливішим завданням навчання іноземної мови у ЗВО є професійно-орієнтоване володіння іноземною мовою. Для формування іншомовної комунікативної компетенції, що дає змогу використовувати іноземну мову для встановлення контактів і досягнення взаєморозуміння в соціальній і професійній сфері із зарубіжними партнерами, відводиться комунікативним технологіям [2]. У цьому контексті мають значення знання та дотримання характеристик і особливостей видів мовленнєвої діяльності:

- діалогічне мовлення: ситуативна обумовленість, рольова поведінка, зміна ініціативності, емоційність і темп мовлення, кліше початку, підтримання та завершення розмови, фонетичне та інтонаційне оформлення реплік;
- монологічне мовлення: ситуативна обумовленість, логічність, зв'язність, широка зверненість, правильність оформлення мовлення, прийоми привернення уваги, кліше;
- аудіювання: вмотивованість, прогнозування на рівні слова, речення, тексту, достатній обсяг оперативної пам'яті в досвіді слухового сприйняття, визначення слухового сприйняття, визначення головної та другорядної інформації;
- читання: визначення вила тексту, вибір способу читання та ступеня розуміння, самостійна семантизація незнайомих лексичних одиниць, визначення головної та другорядної інформації, визначення ключових слів та елементів зв'язку речень і частин тексту, аналіз отриманої інформації, її інтерпретація.

Вважаємо, що реалізація навчальних технологій у процесі вивчення іноземної мови підвищить ефективність оволодіння нею, що дасть змогу майбутнім фахівцям досягти успіху в комунікації та відкрис шлях до самореалізації.

Список використаних джерел

1. Харламова, Л. С. Сучасні технології викладання іноземних мов у технічних ЗВО / Л. С. Харламова, Н. Д. Чала, І. В. Ковальова // Науковий вісник Льотної академії. Серія: Педагогічні науки : збірник наукових праць. - Кропивницький : ЛА НАУ, 2020. - Випуск 7. - С. 209-215.
2. Мудра О. В. Професійна комунікативна компетентність як ключова складова проектування курсу іноземної мови за професійним спрямуванням // Інноваційна педагогіка. - 2023. - Вип. 56, т. 2. - С. 79-84.